

→ primera vegada en la història com a *deute històric*. I parlen de “mutualitzar, condonar, llevar o reestructurar” aquest deute. Cal dir que aquest deute no inclou els diners desapareguts o malbaratats per la corrupció.

En el cas balear, l'any 2013, el deute derivat dels incompliments del Govern espanyol en inversions estatutàries i per la manca de finançament dels serveis bàsics girava al voltant dels 2.000 milions d'euros. Segons l'Executiu de Francina Armengol, les relacions econòmiques amb l'Estat han provocat l'endeutament de l'administració econòmica, obligada a complir amb les seves obligacions amb els ciutadans. El Govern balear va presentar l'any passat una reclamació formal davant del Ministeri d'Hisenda, al qual demana que se li condone el deute contret a través del mecanisme de liquiditat de l'Estat d'ençà el 2012, que serien uns 5.586 milions d'euros “per compensar el dèficit històric del finançament de les Illes, derivat de la mala dotació de les competències transferides i del dèficit d'inversions”. A Catalunya, aquesta reivindicació del deute històric és inèdita. Tal com explica Núria Bosch, “cada any tenim un dèficit fiscal més gran que mai no s'ha reclamat, sinó que s'ha denunciat”. Tot i així, segons càlculs del Departament d'Economia de la Generalitat de Catalunya, el dèficit català acumulat des de 1986 superaria els 300.000 milions d'euros.

Aquestes intencions, però, trobaran impediments. D'una banda, la suma de Catalunya donaria més capacitat al *lobby* per a un nou finançament. I de l'altra, trencar l'*statu quo* vigent empitjoraria les condicions d'unes altres comunitats autònomes que se'n beneficien. El que és segur és que la revisió arribarà, tot i que amb un retard mínim de tres anys. I també que el PP haurà de comptar amb el suport parcial del PSOE per impulsar aprovacions parlamentàries a Madrid. Així, la revisió de l'infrafinançament entrarà, previsiblement, dins de l'intercanvi d'exigències. Tot queda pendent de futures negociacions, però el problema està, més que mai, sobre la taula. I amb els valencians al davant de les reivindicacions, després d'anys i panys de silenci. ●

L'origen de tots els dèficits

El pecat original dels actuals finançaments injustos –tant en el cas català, com en el valencià i balear– cal buscar-lo en la negociació inicial que, als anys 80, van fer els respectius Governos autonòmics amb l'Estat per fixar els recursos que es necessitaven per assumir els traspassos de les competències dels serveis bàsics –Ensenyament i Sanitat, principalment.

Reportatge d'Àlex Milian

Tots els experts consultats per EL TEMPS sobre les primeres negociacions pels traspassos de competències entre l'Estat i els Governos català, valencià i balear afirmen que s'hi van fer càlculs que s'han arrossegat –en una mesura o altra, amb correccions més o menys encertades– fins avui. En canvi, la causa exacta que va perjudicar *sine die* les hisendes catalana, valenciana i balear no és matèria de consens.

Un dels experts consultats era al Ministeri d'Hisenda en aquella època i va ser testimoni d'algunes negociacions. Demana que se li respecti l'anonimat. Afirmar que “els equips econòmics dels Governos valencià i balear que van anar a negociar amb el Ministeri eren molt poc professionals: no havien fet mai un pressupost i anaven amb el lliri a la mà”. En canvi, “al Ministeri hi havia funcionaris amb experiència que assumien aquells traspassos com veritables negociacions”. Aquest expert reconeix que tot plegat “era més difícil del que semblava: els capítols de nòmines i despeses fixes eren molt fàcils però la resta de coses, sobretot les inversions, eren molt més complicades”. És per aquestes raons que el resultat de les negociacions va ser negatiu per al País Valencià i les Balears. Per contra, d'altres autonomies sense tanta pressa per assumir competències van cercar tècnics en la matèria. En aquest cas, diu, les negociacions haurien estat més tècniques i aquelles autonomies en van sortir beneficiades.

LES PRIMERES NEGOCIACIONS. Celebració, a Madrid, de l'aprovació de l'Estatut de Catalunya. En primer terme, Adolfo Suárez (dreta) i Ramon Trias Fargas, després conseller català d'Economia. En segon terme d'esquerra a dreta: Jaume Sobrequès (2e); Andoni Monforte (5e); Macià Alavedra (6e); Josep Verde Aldea (7e) i Emilio Attard (2d).

El cas de Catalunya era diferent. Segons explica, els negociadors catalans, entre els quals Macià Alavedra, sí que eren molt tècnics, “però tenien molta pressa per assumir noves competències”. Afirmar que els equips catalans “es van deixar arrossegar per la política de Pujol del *peix al cove*, que volia dir agafar tantes competències com fos possible i ràpidament”.

L'explicació de l'ex-conseller d'Economia Antoni Castells i la de la catedràtica d'Economia de la UB Núria Bosch van per un altre camí. “El pecat d'origen –explica Núria Bosch– és que, quan es van traspasar els serveis, tot es va valorar d'acord amb el cost que tenia l'administració perifèrica de l'Estat en aquell territori. És a dir, si anaven a traspasar els serveis d'educació o de sanitat només es tenia en compte el cost que tenia aquell servei en el territori (el que es gastava en escoles i en mestres a Catalunya, el País Valencià o les Balears) però no es tenia ni el cost d'una administració central que les havia de controlar ni el fet que es tractava de territoris on l'administració estatal tenia menys presència –en

termes relatius– que en altres llocs de l'Estat”.

Per iniciativa privada o per d'altres raons, el fet, diu Bosch, és que “l'Estat tenia desenvolupada la seva administració territorial més a Extremadura, per exemple, que no a Catalunya o a les Balears”. A Catalunya, per exemple, “hi havia moltes més places d'escola privada que no pública, en comparació de la resta de territoris de l'Estat, però només es van passar recursos per les escoles públiques que hi havia i, en termes relatius, Catalunya tenia menys que d'altres comunitats on pràcticament tota l'escola era pública”.

El fet és que, “com que se'ls traspasaven els recursos d'acord amb el que existia en aquell moment en aquell territori, en termes relatius se'ls traspasarien menys recursos. Això va originar un mapa amb moltes diferències territorials i va quedar la franja mediterrània mal finançada per sempre”.

L'ex-conseller d'Economia de la Generalitat de Catalunya Antoni Castells va participar, com a representant del PSC, en la Comissió Mixta de Valoracions Es-

tat-Generalitat del 1989 fins al 1996 i posteriorment com a titular d'Economia de la Generalitat (2003-2010). Castells coincideix amb Bosch: “Els primers traspassos es fan als anys 80 i el primer model de finançament es negocia el 1986. Si anem al punt de partida, els diners que es destinen a cada comunitat l'any 1980 són per cobrir el que s'anomena “cost efectiu dels serveis traspassats”, de manera que, si una comunitat tenia menys serveis públics perquè històricament havia anat arrossegant un retard –com és el cas de Catalunya, el País Valencià i les Illes– i això quedava consolidat en aquell moment”.

Castells és de l'opinió que cada nou model intenta reequilibrar el finançament, amb un sistema o un altre. “Aviat es van adonar que aquell primer sistema era un deficiència i es comencen a revisar els models de finançament: primer ve el del 1986, després el 1991 –del qual hi ha una revisió parcial el 1993–; després el 1996 i després el 2001 i el 2009. En tots els casos s'ha volgut definir un model al marge d'aquell “cost efectiu dels serveis traspassats” però aquell era el punt de partida. I això manava molt.

Aquell mapa injust amb Catalunya, el País Valencià o les Balears, diu Bosch, “va ser un error d'origen que s'ha anat arrossegant en el temps perquè, sempre que s'ha estudiat un nou model de finançament, sempre s'ha salvaguardat l'*statu quo*: estan disposats a canviar el model sempre que ningú no perdi, que tothom tingui, com a mínim, el que ja tenia abans. Això ha fet que la fotografia inicial s'hagi anat reproduint en el temps”.

Castells opina que la fotografia ha canviat més del que sembla i nega la intenció de mantenir l'*statu quo*: “És cert que, si un model donava X diners a una autonomia, amb el següent model no els podia correspondre X-1: en termes absoluts no es podia fer un pas enrere”. En canvi, afirma, els nous models de finançament miraven de trencar aquesta inèrcia. “El model de 2009, per exemple, implicava que l'Estat posava 13.000 milions de més. Doncs aquests 13.000 milions ja no es repartien proporcionalment a la quantitat que tenia cadascú. De manera que, després de la revisió, la situació relativa sí que es modificava”.

Això ha corregit relativament les diferències però no les ha fet desaparèixer. ●